

פרשיות ויקהל-פקודי התש"פ

ari.kahn@biu.ac.il

הרב ארי דוד קאהן

*Today's Shiur is Sponsored by Mel David
in loving memory of his father Avraham David
אברהם מאיר בן מרדכי ז"ל
on this his 45th yahrzeit*

ת.נ.צ.ב.ה.

1. שמות פרשת ויקהל פרק לה

(כא) וַיָּבֹאוּ כָּל-אִישׁ אֲשֶׁר-נִשְׂאוֹ לְבוֹ וְכֹל אִשְׁרָהּ נִדְבָה רוּחוֹ אֹתוֹ הֵבִיאוּ אֶת-תְּרוּמַת ה' לְמִלְאֶכֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְלִכְלֵ-עֲבֹדָתוֹ וְלִכְבֹּדֵי הַקֹּדֶשׁ: (כב) וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל-הַנְּשִׂים כָּלֹ נָדִיב לֵב הֵבִיאוּ קָח וְנָזָם וְטַבַּעַת וְכוּמָז כָּל-כְּלֵי זָהָב וְכָל-אִישׁ אֲשֶׁר הֵגִיף תְּנוּפֶת זָהָב לֵה': (כג) וְכָל-אִישׁ אֲשֶׁר-נִמְצָא אֹתוֹ תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים וְעֹרֹת אֵילִם מְאֻדָּמִים וְעֹרֹת תְּחָשִׁים הֵבִיאוּ: (כד) כָּל-מְרִים תְּרוּמַת כֶּסֶף וּנְחֹשֶׁת הֵבִיאוּ אֶת תְּרוּמַת ה' וְכֹל אִשְׁרָהּ נִמְצָא אֹתוֹ עֲצֵי שִׁטִּים לְכָל-מִלְאֶכֶת הָעֲבֹדָה הֵבִיאוּ: (כה) וְכָל-אִשָּׁה חַכְמַת-לֵב בִּינְיָהּ טָווּ וַיָּבִיאוּ מִטְוֶה אֶת-הַתְּכֵלֶת וְאֶת-הָאַרְגָּמָן אֶת-תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת-הַשֵּׁשׁ: (כו) וְכָל-הַנְּשִׂים אֲשֶׁר נָשָׂא לְבָן אֲתָנָה בְּחֻכְמָה טָווּ אֶת-הָעִזִּים: (כז) וְהַנְּשִׂאִם הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֵּׁהָם וְאֶת אַבְנֵי הַמְּלָאִים לְאַפֹּד וְלַחֹשֶׁן: (כח) וְאֶת-הַבָּשָׂם וְאֶת-הַשֶּׁמֶן לְמָאֹר וְיִלְשָׁמוּן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסַּמִּים: (כט) כָּל-אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר נָדַב לִבָּם אֲתָם לְהֵבִיאַ לְכָל-הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת בְּיַד-מֹשֶׁה הֵבִיאוּ בְּגִי-יִשְׂרָאֵל נְדָבָה לֵה': פ (ל) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בְּן-אֹהֲרַי בְּן-חֹר לְמִטָּה יְהוּדָה: (לא) וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחֻכְמָה בְּתוֹבוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל-מִלְאֶכֶה: (לב) וְלַחֹשֶׁב מִחֻשְׁבֹּת לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב וּבַכֶּסֶף וּבַנְּחֹשֶׁת: (לג) וּבַחֲרֹשֶׁת אֲכָן לְמִלְאֵת וּבַחֲרֹשֶׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת בְּכָל-מִלְאֶכֶת מִחֻשְׁבֹּת: (לד) וְלַהוֹרֹת נָתַן בָּלְבוֹ הָיוּ וְאֶהְלִיָּאָב בְּן-אֲחִיסָמָד לְמִטָּה-דָּן: (לה) מִלֵּא אֲתָם חַכְמַת-לֵב לַעֲשׂוֹת כָּל-מִלְאֶכֶת חֲרָשׁוֹ וְחֻשְׁבֹּת וְרָקִים בְּתֵכֶלֶת וּבְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וּבַשֵּׁשׁ וְאַרְגָּם עֲשִׂי כָּל-מִלְאֶכֶה וְחֻשְׁבֵי מִחֻשְׁבֹּת: **פרק לו** (א) וַעֲשֵׂה בְצַלְאֵל וְאֶהְלִיָּאָב וְכָלֹ אִישׁ חַכְמַת-לֵב אֲשֶׁר נָתַן ה' חֻכְמָה וְתוֹבוּנָה בְּהִמָּה לְדַעַת לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-מִלְאֶכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל אֲשֶׁר-צִוָּה ה': (ב) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל-בְּצַלְאֵל וְאֶל-אֶהְלִיָּאָב וְאֶל כָּל-אִישׁ חַכְמַת-לֵב אֲשֶׁר נָתַן ה' חֻכְמָה בָּלְבוֹ כָּל אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ לְבוֹ לְקַרְבָּה אֶל-הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֲתָם: (ג) וַיִּקְחוּ מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה אֶת כָּל-הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִלְאֶכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשׂוֹת אֲתָם וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נְדָבָה בַּכֶּסֶף בַּכֶּקֶר: (ד) וַיָּבֹאוּ כָּל-הַחַכְמִים הָעֹשִׂים אֶת כָּל-מִלְאֶכֶת הַקֹּדֶשׁ אִישׁ-אִישׁ מִמִּלְאֶכְתּוֹ אֲשֶׁר-הִמָּה עֹשִׂים: (ה) וַיֹּאמְרוּ אֶל-מֹשֶׁה לֹאמֹר מִרְבִּים הָעָם לְהֵבִיאַ מִדֵּי הָעֲבֹדָה לְמִלְאֶכָה אֲשֶׁר-צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֲתָם: (ו) וַיִּצְוּ מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחֲנֶה לֹאמֹר **אִישׁ וְאִשָּׁה** אֵל-יַעֲשׂוּ-עוֹד מִלְאֶכָה לְתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּכְלָא הָעָם מִהֵבִיאַ: (ז) וְהַמְּלָאכָה הֵיטָה דָּיִם לְכָל-הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֲתָם וְהוֹתֵר: ס

Men and women, all whose hearts moved them, all who would make an elevation offering of gold to the LORD, came bringing brooches, earrings, rings, and pendants—gold objects of all kinds.

They came, both men and women, as many as were willing-hearted, and brought brooches, earrings, signet rings, and armllets, all jewels of gold; even every man who offered an offering of gold to Hashem.

9. מדרש הגדול שמות פרשת כי תשא פרק לב פסוק ב

אשר באזני נשיכם, דן דין אהרן בינו לבין עצמו ואמר אם אני אומר להם הביאו גרוטאות מביאין אלף לטרין בבת אחת, אלא אני אומר להם הביאו מן התכשיטין שלנשיכם, ולעולם תכשיטיה שלאשה כבידין עליה להוציאן והולכין ומבקשין מהן ואין נותנין להם ועוד עושין מריבה בנשיהם. הלכו ובקשו מהן ולא נתנו להם. לפי כך זכו נשיו שלאותו הדור ליכנס לארץ ישראל וגברים לא זכו. מנין שבקשו מהם ולא נתנו להם שנאמר ויתפרקו כל העם.

10. רש"י שמות פרשת כי תשא פרק לב פסוק ב

באזני נשיכם - אָמַר אֶהְרֹן בְּלִבּוֹ: הַנְּשִׁים וְהַיְלָדִים חֲסִים עַל תְּכֵשִׁיטֵיהֶן, שְׂמָא יִתְעַכֵּב הַדָּבָר וּבִתּוֹךְ כִּף יבֹא מִשָּׂא, וְהֵם לֹא הִמְתִּינוּ וּפְרָקוּ מֵעַל עַצְמָן:

11. תרגום המיוחס ליונתן - תורה שמות פרשת כי תשא פרק לב פסוק ג

וְסָרִיבוּ נְשִׂיא לְמִיתָן תְּכֵשִׁיטֵיהֶן לְגַבְרֵיהֶן וּמִן יָד פְּרִיקוּ כָּל עַמָּא יַת קַדְשֵׁי דְדִתְהָא דִּי בְּאוּדְנִיהוֹן וְאַיְתִיו לְאַהֲרֹן:

12. כתר יונתן שמות פרשת כי תשא פרק לב פסוק ג

ויסרבו הנשים לתת תכשיטיהן לבעליהן ומן יד פרקו כל העם את גזמי הזהב אשר באוזניהם וביאו לאהרן:

13. אבן עזרא שמות פרשת כי תשא פרק לב פסוק ג

ויתפרקו. אשר באזניהם - באזני הבנים והבנות והנשים הנזכרים למעלה:

14. העמק דבר שמות פרשת כי תשא פרק לב פסוק ג

כל העם. אף על גב שלא הכל חטאו בע"ז, כמבואר להלן שלא נהרגו אלא שלשת אלפי איש, מכ"מ כל העם הסכימו למה שהסכים אהרן לפניהם, והביאו גזמי זהב אשר באזניהם. דבאמת אין ג"מ בזה, רק שידעו שאין עסק זה אלא כדרך הנשים וטף, וידעו היטב כי כן הדבר שאפשר להם לעלות אבל אינם רוצים בכך:

15. כלי יקר שמות פרשת ויקהל פרק לה פסוק כב

ויבואו האנשים על הנשים. המפרשים אמרו שהוא כמו עם הנשים והודיע צדקת הנשים שהסכימו ליתן תכשיטיהן, ונראה לומר כי זה באמת שבח להן כי מן הדין לא היו צריכין ליתן תכשיטיהן כי בשלמא האנשים שפרקו נזמיהם ועשו ממנו העגל הוצרכו ליתן נזמיהם ותכשיטיהן לכפר על נפשותיהם, אבל הנשים שלא רצו ליתן תכשיטיהן במעשה העגל אם כן אינן צריכין לכפרה ולמה יתנו תכשיטיהן, ומכל מקום מחמת חיבת הקודש לא נמנעו מליתן. אבל מכל מקום לא רצו הנשים להביא בידיהן הנדבה אל משה כדי שלא יחשוב משה כי היה להם חלק בעבירה על כן נאמר כל נדיב לב הביאו אבל הנשים לא הביאו אלא נתנו תכשיטיהן. אבל מדקאמר על הנשים ולא אמר עם הנשים מסתבר לפרשו שבאו עליהם בכח גדול כי לא רצו הנשים ליתן כל כלי זהב שלא יאמרו שהיה חלק להם בזהב העגל והאנשים באו עליהם ולקחו מהם בזרוע כל כלי זהב לכך הזכיר בהבאת הזהב האנשים לבד, אבל ענין המטוה שאין בו חשד זה היו הנשים מתעסקים בו כמו שנאמר וכל אשה חכמת לב בידיה טוה וגו':

16. רש"ר הירש שמות פרשת ויקהל פרק לה פסוק כב

הכתוב חוזר ומבאר בדקדוק יתר את תיבת "ויבאו" שבפסוק הקודם: לא רק האנשים באו, אלא גם הנשים, ולא עוד אלא הנשים קדמו לאנשים - ויבאו האנשים על - הנשים. במעשה העגל סירבו הנשים למסור את תכשיטיהן (עי' פי' לעיל לב, יח), וכאן היו הן הראשונות שבאו, והאנשים באו אחריהן, "על - הנשים", בעקבותיהן; וכן "ועליו מטה מנשה" (במדבר ב, כ)

17. שמות פרשת ויקהל פרק לח פסוק ח

וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֶת כַּנּוֹ נְחֹשֶׁת בְּמִרְאֵת הַצִּבְאוֹת אֲשֶׁר צָבְאוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ס

18. תרגום אונקלוס שמות פרשת ויקהל פרק לח פסוק ח

ועבד ית פיוֹרָא דְנִחָשָׁא וְיִת בְּסִיסִיָּה דְנִחָשָׁא בְּמַחְזֵיִת נְשִׂיאָ דְאַתְנָן לְצִלְאָה בְּתַרְע מִשְׁכַּן זְמָנָא.
And he made the Laver of brass, and its base of brass, of the mirrors of the women who come to pray at the door of the tabernacle of ordinance.

19. תרגום ירושלמי שמות פרשת ויקהל פרק לח פסוק ח

ועבד ית פיוֹרָא דְנִחָשָׁא וְיִת בְּסִיסִיָּה דִידִיָּה דְנִחָשָׁא בְּחֵזֵיִת נְשִׂיאָ צְנִיעָתָא דְהָוֹן צְנִיעָן בְּתַרְע מִשְׁכַּן זִימָנָא:

20. תרגום המיוחס ליונתן - תורה שמות פרשת ויקהל פרק לח פסוק ח

ועבד ית פיוֹרָא דְנִחָשָׁא וְיִת בְּסִיסִיָּה דְנִחָשָׁא מִן אֶסְפְּקִלִירִי נְחָשָׁא נְשִׂיאָ צְנִיעוּתָא וּבְעִידֵן דְאַתּוֹן לְצִלְאָה בְּתַרְע מִשְׁכַּן זְמָנָא הִנָּאן קְיָיִמִין עַל קַרְבֵּן אֲדָמוּתֵהוֹן וּמִשְׁבָּחֹן וּמוֹדֵן וּמִיָּבִין לְגוּבְרֵיהוֹן וְיִלְדוּן בְּנִין צְדִיקִין בְּזִמְן דְמַדְכֵן מִן סוּאָבוֹת דְמָהוֹן:

21. כתר יונתן שמות פרשת ויקהל פרק לח פסוק ח

ויעש את הכיור של נחושת ואת בסיסו של נחושת מן מראות נחושת נשים צנועות ובעת שבאות להתפלל בפתח אהל מועד היו עומדות על קרבן דמיהן ומשבחות ומודות ושבות לבעליהן ויולדות בנים צדיקים בזמן שמטהרות מן טומאת דמם:

And he made the brasen Laver, and its foundation of brass, from the brasen mirrors of the pious women, who, at the time, they came to pray at the door of the tabernacle of appointment, standing with their oblations, giving thanks and confession, and returning to their husbands, the mothers of righteous children, who had been purified from the uncleanness of their blood.

22. רש"י שמות פרשת ויקהל פרק לח פסוק ח

במראת הצבאות - בנות ישראל היו בידן מראות שראות בהן כשהן מתקשטות, ואף אותן לא עָבְדוּ מִלְּהִבִּיא לְנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן, וְהָיָה מוֹאֵס מִשָּׂה בְּהֵן מִפְּנֵי שְׁעִשׂוּיָם לִיצַר הָרַע, אָמַר לוֹ הַקָּב"ה קָבַל, כִּי אִלוֹ חֲבִיבִין עָלַי מִן הַכָּל, שְׁעַל יְדִיקָם הֶעֱמִידוּ הַנְּשִׂיִם צְבָאוֹת רַבּוֹת בְּמִצְרַיִם; כְּשֶׁהָיוּ בַעֲלֵיהֶם יְגָעִים בְּעִבּוֹדַת פָּרָה, הָיוּ הוֹלְכוֹת וּמוֹלִיכוֹת לָהֶם מֵאֲכָל וּמִשְׁתָּה, וּמֵאֲכִילוֹת אוֹתָם וּנוֹטְלוֹת הַמִּרְאֹת, וְכָל אַחַת רוֹאָה עֲצָמָה עִם בַּעֲלָהּ בַּמִּרְאָה, וּמִשְׁדַּלְתוֹ בְּדָבָרִים, לוֹמַר אֲנִי נָאָה מִמָּה, וּמִתּוֹךְ כִּף מְבִיאֹת לְבַעֲלֵיהֶן לִידֵי מֵאֲוָה וּנְזֻקָה לָהֶם וּמִתְעַבְרוֹת וְיוֹלְדוֹת שָׁם, שְׁנֵאמַר תַּחַת הַתְּפוּס עוֹרֶרְתִּיךָ (שִׁיר הַשִּׁירִים ח'), וְזֶה שְׁנֵאמַר בְּמִרְאֵת הַצּוֹבְאוֹת. וְנַעֲשֶׂה הַכִּיּוֹר מֵהֶם, שֶׁהוּא לְשׁוּם שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ – לְהַשְׁקוֹת מֵמַיִם שְׁבִתוֹכוֹ לְמִי שְׁקִנָּא לָהּ בַּעֲלָהּ וּנְסִתָּרָה; וְתַדַּע לָךְ שֶׁהֵן מִרְאֹת מִמֶּשׁ, שֶׁהָרִי נֵאמַר וּנְחָשֶׁת הַתְּנוּפָה שְׁבָעִים כֶּפֶר וְגו', וַיַּעַשׂ בָּהּ וְגוֹמֵר, וְכִיּוֹר וְכִנּוּ לֹא הִזְכְּרוּ שָׁם, לְמַדָּת שֶׁלֹּא הָיָה נְחָשֶׁת שֶׁל כִּיּוֹר מִנְחָשֶׁת הַתְּנוּפָה, כִּף דָּרַשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא, וְכֵן תַּרְגָּם אֲנִקְלוֹס בְּמַחְזֵיִת נְשִׂיאָ וְהוּא תַרְגוּם שֶׁל מִרְאֹת, מִירוּרֵי"ש בְּלַעַז. וְכֵן מְצִינוּ וְהַגְּלִיּוֹנִים (ישעיה ג') – מִתַּרְגְּמִינָן מַחְזֵיִתָּא:

23. במדבר פרשת נשא פרק ח פסוק יז

וְלָקַח הַכֹּהֵן מַיִם קֹדְשִׁים בְּכִלֵּי־חָרֶשׁ וּמוֹ-הַעֲפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל-הַמַּיִם:

24. אבן עזרא שמות פרשת ויקהל פרק לח פסוק ח

... וטעם הצובאות כי משפט כל הנשים להתיפות לראות פניהם בכל בקר במראות נחשת או זכוכית לתקן הפארים שעל ראשיהם, הם הנזכרים בספר ישעיה (ג, כ), כי מנהג ישראל היה כמנהג ישמעאל עד היום. והנה היו בישראל נשים עובדות השם שסרו מתאות זה העולם, ונתנו מראותיהן נדבה, כי אין להם צורך עוד להתיפות. רק באות יום יום אל פתח האהל מועד להתפלל ולשמוע דברי המצות. וזהו אשר צבאו פתח אהל מועד, כי היו רבות. ולא הזכיר הכתוב מדת הכיור, כאשר הזכיר מדת הכיורים

שעשה שלמה (מ"א ז, לח). רק נעשה בכל המראות שהביאו. והכן, שהוא המכונה, לעולם הוא כמדת הכיור, וכן המשפט, ובעבור שפתח אוהל מועד למזרח כמו הפנים, על כן קרא לפאת ים ירכים, וקרא הקרובים אל הפתח כתפים ככתפות איש:

25. גור אריה שמות פרשת ויקהל פרק לה פסוק כב

כומז כלי זהב וכו'. מקשים דכאן קבל משה מיד, אף על גב דהוא כלי של אותו מקום, ואילו גבי מראות הצובאות (רש"י להלן לח, ח) נסתפק משה אם יש לו לקבל אותם משום שנעשים ליצר הרע, ויש לומר דכאן הוא עשוי לשמירה מן הזנות, שלא תזנה האשה, ולכך אין בזה הכלי שום דבר גנאי, אבל מראות הצובאות איפכא הוא, דהם נעשים ליצר הרע, ולכך היה מסתפק משה אם יש לו לקבל אותם. ואני אומר הכיור מן מראות הצובאות עצמם נעשה, כי מראות הצובאות היו נחושת קלל, והנה ניכר המראה עדיין, ולא נשתנה כלל, ולכך היה מסתפק, כיון דלעולם שם מראה עליהן, דאין המראה רק נחשת קלל, ואין כאן שנוי כלל. אבל כאן נשתנה בודאי, ומכיון דנשתנה אין כאן איסור. תדע לך דזה הוי טעמא, דהא גבי אתנן זונה, אליבא דבית הלל דהלכה כמותם (עירובין יג:), דרשינן "הם" (דברים כג, יט), 'ולא שינוייהם' (ב"ק סה:), שמע מינה דשינוי אין בו דבר איסור אתנן, כל שכן דאין כאן שום דבר גנאי. ואפילו לבית שמאי דאמרי "גם שניהם" (דברים כג, יט) לרבות שינוייהם, כמו שפירש רש"י בפרשת כי תצא (שם), דוקא באתנן זונה דאסור משום אתנן זונה, אבל היכי דלא הוי איסורו רק משום גנאי, כשאינו בעין אינו אסור, וזה פשוט:

26. רבינו בחיי שמות פרשת ויקהל פרק לח פסוק ח

במראות הצובאות. היו מראות אלה של נחשת קלל מוצהב מאד, והיו ראוי שיזכרם למעלה בכלל נדבת הנשים עם (לעיל לה, כב) "חח ונזם וטבעת וכומז", אבל התכשיטים ההם היו של זהב ולא רצה לערב עמהם המראות שהיו נחשת, ולכך הזכירם בפני עצמן. ועוד לטעם אחר, כי נדבת זהב נתערבה כלה במלאכת המשכן, אבל המראות נעשה מהם כלי מיוחד בפני עצמו והוא הכיור, ומן הטעם הזה דרשו רז"ל: (תנחומא פקודי ט) שהיה משה רבינו מואס במראות מפני שעשיות ליצר הרע, אמר לו הקדוש ברוך הוא: אלו חביבים לפני מן הכל שעל ידיהן העמידו הנשים צבאות רבות במצרים, ולא דרשו כן בכומז כמו שדרשו במראות, והיה לו למשה רבינו ע"ה למאוס בו ביותר, אבל הענין כי שם נתערבה כל הנדבה וכאן נעשה כלי מיוחד מן המראות, ולכך הוקשה לו למשה עד שאמר לו הקדוש ברוך הוא: אלו חביבים מן הכל. וכבר ידעת כי הכיור הנעשה מן המראות היה לשום שלום בין איש לאשתו, שמשם היו נוטלין מים להשקות לאשה שקנא לה בעלה ונסתרה.

והחכם ר' אברהם ז"ל פירש: כי הנשים האלה שהתנדבו המראות היו פרושות וסרות מתאוות העולם והיו עובדות הש"י ונתנו מראותיהן נדבה. ומה שאמר: אשר צבאו פתח אהל מועד, כי היו בהן צבאות רבות באות בכל יום ויום פתח אהל מועד להתפלל ולשמוע, וזהו שתרגם אונקלוס: דְאֵתְנִין לְצִלְאָה בְתַרְע מְשָׁפֵן זְמָנָא. וענין "אהל מועד" שהביאו הנשים הנדבה ההיא אל אהל מועד שקראו משה "אהל מועד", כענין שכתוב: (לעיל לג, ז) "ומשה יקח את האהל וקרא לו אהל מועד", כי אהל המשכן לא נעשה עדיין.

27. בעל הטורים שמות פרשת ויקהל פרק לח פסוק ח

במראות. ד' במסורה. במראות הצובאות. ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה (בראשית מו ב). במראות אלהים תרי ביחזקאל (ח ג, מ ב). שאלו הנשים סרו מתאות העולם ונתנו מראותיהן לנדבת המשכן ונחה עליהם מראות אלהים:

28. שמות פרשת כי תשא פרק לג

(ז) וּמִשָּׁה יָקַח אֶת־הָאֵהָל וַנִּטָּה־לּוֹ מִחוּץ לַמִּתְנָה הַרְחֵק מִן־הַמִּתְנָה וַקְרָא לוֹ אֵהָל מוֹעֵד וְהָיָה כָּל־מִבְּקֶשׁ ה' יֵצֵא אֶל־אֵהָל מוֹעֵד אֲשֶׁר מִחוּץ לַמִּתְנָה: (ח) וְהָיָה כִּצְאֵת מִשָּׁה אֶל־הָאֵהָל יִקְוּמוּ כָּל־הָעָם וַנִּצְבּוּ אִישׁ פֶּתַח אֵהָלוֹ וְהִבִּיטוּ אִתְּחִי מִשָּׁה עַד־בָּאוּ הָאֵהָלָה:

29. ספורנו שמות פרשת ויקהל פרק לח פסוק ח

אשר צבאו פתח אהל מועד. לשמוע דברי אלהים חיים, כאמרו וְהָיָה פְּלִימְבֻקֵּשׁ ה' יֵצֵא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד. ואותן הנשים מאסו עניני תכשיטיהן, והקדישו מראותיהן להורות שאינן צריכות עוד להן:

30. שפתי כהן שמות פרשת ויקהל ד"ה לה, ח

ויעש את הכיור נחושת במראות הצובאות. אלו הנשים שהיו חפצות לבוא לאוהל מועד לשמוע דברי תורה או להתפלל, כמו שתירגם דאתיין לצלאה והיו מתביישין שלא יראו אותם האנשים מה עשו עשו מראות ועל ידי אותם מראות היו רואין כל מה שבפנים. ... וכתב ריקאנטי ז"ל צריך הכהן לראות בשעת זריקת הדם האיש והאשה המתכפרים בקרבן ובעבור שאסור להסתכל לכן עשו הכיור במראות הצובאות, כי כשהכהן מקריב קרבן נשים מסתכל בכיור ורואה בו פרצוף אשה המביאה הקרבן:

31. כלי יקר שמות פרשת ויקהל פרק לח פסוק ח

ויעש את הכיור נחושת ואת כנו נחושת במראות הצובאות. פירש רש"י שהכיור נעשה מן מראות הנשים וכו'. ויש שני טעמים בדבר למה נעשה הכיור מן מראות של הנשים, טעם אחד הוא לפי שמן הכיור היו משקיין הסוטות על כן היו הנשים מסייעים בעשיית הכיור להודיע כי המה בחזקת כשרות ורוצים בבדיקת הכיור אחר שיודעים בעצמם כי צנועות המה. ונתנו דוקא נחושת לפי שנאמר (ירמיה ג ג) ומצח אשה זונה היה לך, וכתוב (ישעיה מח ד) ומצחך נחושה. וידוע שאין קטיגור נעשה סניגור לכך נתנו נחושת כי בזה הורו שלא היתה מצחם נחושה. טעם שני הוא, שהמראות הם כמים של כיור המראים פנים לפנים כמו כן המראות מראים פנים לפנים כי כמו שהמראות מגידין לה אם היא יפת תואר או כעורה כך מי הכיור מגידין ומפרסמים אם זנתה או לא ואם היא כשירה במעשיה:

ונראה שנקט הצובאות כי הנשים העמידו צבאות רבות במצרים, והיו אומרים כסבורים שלא שלטו בהם המצרים שהרי בעליהן היו מעונים בעבודת פרך הממעטת הפריה ורביה ובודאי מן המצרים נתעברו, על כן רצו לגלות צדקתן, כי בעבור שהעמידו צבאות רבות על כן הוצרכו לגלות טהרתם והביאו אותן מראות שעל ידיהם העמידו אותן הצבאות כדי לעשות מהם הכיור, כאילו אמרו הביטו וראו ובחננונו בזאת אם העמדנו אותן צבאות בטהרה או לא כי הכיור נעשה לבודקן כסוטות:

ואמר אשר צבאו פתח אהל מועד, ועדיין האוהל מועד לא נעשה, על כן פירשו שזה אוהל מועד של משה עיין בראב"ע וכן ברבינו בחיי. ולי נראה שמדבר הכל בצניעות הנשים כמו שנאמר (בראשית יח ח) הנה באוהל, פירש רש"י צנועה היא, כך אותן צבאות שהעמידו צבאו פתח אוהל מועד רצה לומר באוהל שלהם. ומה שנקט פתח לפי שנאמר בזונה ותשב בפתח עינים (שם לח יד) על כן אמר בצניעות פתח אוהל. ונקט מועד כי שם נועדו יחדיו עם בעליהן אשר היו כל היום בשדות כי לשון מועד הוא, הבאים ממקום אחר להתוועד במקום זה:

32. פנים יפות שמות פרשת ויקהל פרק לח פסוק ח

ויעש את הכיור וגו' במראות הצובאות אשר צבאו פתח אהל מועד. ע' פרש"י, כ' הרמב"ן והכומז כפי מדרשו יותר נמאס, אבל שם נתערבו עם כל הנדבה אבל שיעשו כלי מיוחד וכו', ואין זה טעם מספיק שלא רצה משה לקבל מהן והלא היה יכול לערבם בשאר נחושת כמו בשאר תכשיטין. ולולי דבריו ז"ל אין כאן קושיא דמה שלא רצה משה לקבל אותם היינו שהיו רואות בהן גם האנשים כפירש"י, וזה נאסר לישראל במ"ת משום לא ילבש גבר, כדאיתא ב"ד בסי' קנ"ו ס"ב, דכתיב ביה בפ' כי תצא [כב, ה] כי תועבת ה' אלהיך כל עושה אלה, לכך לא רצה משה לקבלם שלא יבוא תועבה בבית ה', ואמר לו הקדוש ברוך הוא שבמצרים היו מצוות בכך מחמת מניעת דרך ארץ בשביל עבודה קשה. ומה שתמה הרמב"ן איך יתפרש בזה אשר צבאו פתח אוהל"מ, נראה דהא דכתיב פתח אוהל"מ ארישא דקרא קאי שהוא מקום קביעות הכיור כדכתיב [לקמן מ, ז] ונתת את הכיור בין אוהל"מ ובין המזבח, והוא סמוך לפתח המשכן והטעם דאע"פ שהיה במקום מקודש אעפ"כ בחר בו לעשותו מן המראות אשר צבאו:

33. תורת משה שמות פרק לח פסוק ח

כיוור. פרש"י שלא רצה מרע"ה לקבל המראות מפני שעשוי' לתאווה. והקשה רמב"ן כומז מאוס יותר. ולפע"ד כומז הוא כלי ידוע מסגרת למקום תורפה שתהי' משומרת ממי שמאנסה, ואו"ה צריכים לשמור עצמן בכך מפני האנסין השכיחים, ופרש"י גבי רבקה (בראשית כ"ד ט"ז) בתולה ואיש לא ידעה כי או"ה משמרים מקום בתוליהן ומפקירין עצמן שלא כדרכן, ואותן כומזי' הי' להן לבנות ישראל מביזת מצרים, אבל בנות ישראל לא צריכים לשמירה ע"כ נתנו למשכן וקבל משה כי הוא עשוי מעיקרא לצניעות לשמור מהאונס, וגם הי' צניעות לבנות ישראל שאינן צריכין שמירה כזו, משא"כ מראות עשוי לתאווה גם לבנות ישראל.

במראות הצובאות. נראה ע"י שרצו שלא יתיך משה אותם ויהי' ניכר לעולם שהי' מראות צובאות של נשים צדקניות, וע"י שהי' נחשת לוחט והי' נראה בבואה ע"כ יחדו לרחוץ ידיים ורגלים דבר מגונה, ע"ד שאמרו חז"ל במס' ע"ז מ"ד ע"ב במרחץ של אפרודיטי שעומד ערום לפניו מזה נראה שאיננו ע"ז, הנה מרחץ של אפרודיטי שעומד ערום לפניו מזה נראה שאיננו ע"ז, הנה "כיוור כן" גמטריא "אשה".

34. תלמוד ירושלמי מסכת תענית פרק א הלכה ו - ידיד נפש

נְשִׂיאָא דְנִהְגֵן דְּלֵא לְמִיעֵבד עוֹבְדָא בְּפוּקֵי שׁוּבְתָא הנשים הנוהגות שלא לעשות מלאכה במוצאי שבת כלל אֵינוּ מְנַהֵג עַד דִּיתְפְּנֵי סִדְרָא עד שיגמרו לומר קדושה וסדרא מְנַהֵג בְּתַרְיָא וּבְחַמִּישָׁא בשני ובחמישי אֵינוּ מְנַהֵג עַד דִּיתְפְּנֵי תַעֲנִיתָא עד לאחר תענית ציבור מְנַהֵג. בְּיוֹמָא דְעָרוּבְתָא בערב שבת ובערב יום טוב אֵינוּ מְנַהֵג מִן מְנַחָה וְלַעֲלֵל מְנַהֵג. בְּיוֹמָא דִּירְחָא בראש חודש מְנַהֵג.

35. פרקי דרבי אליעזר פרק מה

וּלְפִי שְׁהִיָּה חוּר מְשַׁבֵּט יְהוּדָה וּמַגְדוּלֵי הַדּוֹר, הַתְּחִיל מוֹכִיחַ לְיִשְׂרָאֵל^(א) דְּבָרִים קָשִׁים.^(טז) וְהַבְּזוּיִים שְׁבִישְׁרָאֵל^(טז) עֲמָדוּ עָלָיו וְהִרְגוּהוּ.^(טז) וְרָאָה אֶהְרֹן לַחֹרֶן לַחֹרֶן^(טז) שְׁנֶהֱרַג, וּבְנֵה מְזַבֵּחַ, שְׁנֶאֱמַר [שמות לב, ה] וַיִּבְרָא אֶהְרֹן, מֶה רָאָה, שְׁנֶהֱרַג חוּר בֶּן אַחֹתוֹ. וּבְנֵה מְזַבֵּחַ, שְׁנֶאֱמַר [שם ה] וַיִּבֶן מְזַבֵּחַ. דָּן אֶהְרֹן דִּין בִּינוּ לְבֵין עֲצָמוֹ, אָמַר אִם אָנִי אוֹמֵר לְהֵם תְּנוּ לִי כֶסֶף וְנִהְבֵּי, מִיָּד הֵם מְבִיאִים, אֲלֵא הֲרִינִי אוֹמֵר לְהֵם תְּנוּ נְזָמֵי נְשִׁיכֵם בְּנִיכֵם וּבְנוֹתֵיכֵם,^(טז) וּמִיָּד הַדְּבָר בְּטָל, שְׁנֶאֱמַר [שם ב] וַיֹּאמֶר [אַלְהֵם] אֶהְרֹן פָּרְקוּ וְגו'. שְׁמַעוּ הַנְּשִׁימִים,^(טז) וְלֹא רְצוּ, וְלֹא קָבְלוּ עָלֵיהֶן לְתַן נְזָמֵיהֶן לְבַעֲלֵיהֶן,^(כ) אֲלֵא אָמְרוּ לְהֵם^(כא) לַעֲשׂוֹת שְׁקוּץ וְתוֹעֵבָה שְׁאִין בּוֹ פֶתַח לְהַצִּיל לֹא נִשְׁמַע לְכֵם. וְנָתַן לְהֵן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁכָרָן בְּעוֹלָם הַזֶּה,^(כב) שְׁהֵן מְשַׁמְרוֹת רֵאשִׁי הַדְּשִׁים יוֹתֵר מִן הָאֲנָשִׁים. וְנָתַן לְהֵם שְׁכָר לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁהֵן עֲתִידוֹת לְהַתְּחַדֵּשׁ כְּמוֹ רֵאשִׁי הַדְּשִׁים, שְׁנֶאֱמַר [תהלים קג, ה] הַמְּשַׁבֵּעַ בְּטוֹב עֲדָנָךְ וְגו'. רָאוּ הָאֲנָשִׁים שְׁלֹא שְׁמַעוּ הַנְּשִׁימִים לְהֵם לְתַן נְזָמֵיהֶן לְבַעֲלֵיהֶן, מֶה עָשׂוּ, עַד אוֹתָהּ הַשְּׁעָה הָיוּ הַנְּזָמִים בְּאֲזַנֵּיהֶם,^(כג) כְּמַעֲשֵׂה הַמְּצָרִים וְכַמַּעֲשֵׂה הָעֲרַבִּים, פָּרְקוּ אֶת נְזָמֵיהֶם אֲשֶׁר בְּאֲזַנֵּיהֶם וְנָתַנוּ לְאֶהְרֹן, שְׁנֶאֱמַר [שמות לב, ג] וַיִּתְּפָרְקוּ כָּל הָעָם אֶת נְזָמֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּאֲזַנֵּיהֶם. אֲשֶׁר בְּאֲזַנֵּי נְשִׁימֵם אִין כְּתִיב כָּאן, אֲלֵא אֲשֶׁר בְּאֲזַנֵּיהֶם.

36. הרד"ל פרק מה אות כא

(כב) שהן משמרות ר"ח יותר מהאנשים. כמ"ש בירושלמי רפ"ד דפסחים ופ"ק דתענית ה"ו נשי דנהיגי דלא למיעבד עבידתא בריש ירחא מנהגא פ"י מנהג נכון הוא, ועיין בפרש"י מגלה [כב ב] וברא"ש שם שהביאו זה מהפר"א והירושלמי וכן הרוקח סימן רכ"ח ושאר פוסקים (אבל בתוס' ר"ה [כג א] ד"ה משום כו' כתבו זה בשם רגילין לומר כו')^[2]:

37. הוספות הרד"ל פרק מה אות ב

[ב] וענין שייכות שמחת ר"ח לנשים בעוה"ז הוא, שענין ימי טומאת נדתן לעונה בינונית שהיא ל' יום וחזרת טהרתן, הוא כענין חסרון ומלוי הלבנה כל חודש, וכמ"ש בזהר נח [סד א] וקרב לגבי סהרא ומשך לה בדביקו דקוטפא ואסתאבת וכדין ישראל מקרבין שעיר כו', וכ"כ בספר חסידים סימן תתשמ"ח בקצרה ע"ש ובפרי עץ חיים שער ר"ח פ"ג בארוכה ע"ש, וזהו ג"כ מה שלעתיד לבא הן עתידין להתחדש

כמו ר"ח שנאמר תתחדש כנשר נעורייכי, וכמו שמאור הלבנה יתחדש לעתיד לבא [ע"ל ר"פ נ"א] כך יתחדשו כנשר נעוריהן, ויחזרו לשמוח בשמחת ר"ח כשמחת מילוי אור הלבנה, וכאן לענין המאמר ידרש בזכות טוב שעשית לפני ה' בעדייך שלא נתנו לעגל ונתנו למשכן כמש"ל:

38. רש"י שמות פרשת כי תשא פרק לב פסוק ו

לצחק - יש במשמע הנה גלוי עריות, כמו שפ' לצחק בי (בראשית לט יז), ושפיכות דמים, כמו שפ' יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו (שמואל ב' ב יד), אף כן [כאן] נהרג חור (שמות רבה):

39. רמב"ן שמות פרשת ויקהל פרק לה פסוק ח

(ח) במראות הצובאות - בנות ישראל היו בידן מראות שרואות בהן כשהן מתקשטות ואף אותן לא עכבו, והיה משה מואס בהן מפני שעשוין ליצר הרע, אמר לו הקדוש ברוך הוא אלו חביבין מן הכל שעל ידיהן העמידו הנשים צבאות רבות במצרים וכו', ונעשה הכיור מהם שהוא לשום שלום בין איש לאשתו להשקות מן המים שבו לאשה שקנא לה בעלה ונסתרה. לשון רש"י:

והטעם במדרש הזה, שבכל מלאכת המשכן קבלו התכשיטין מן הנשים, כדכתיב (לעיל לה כב) ויבאו האנשים על הנשים, והביאו חח ונזם וטבעת וכומז, והכומז כפי מדרשו (במסכת שבת סד א) יותר נמאס, אבל שם נתערבה כל הנדבה, אבל שיעשו כלי מיוחד מן התכשיט העשוי ליצר הרע לא היה משה בוחר בכך עד שנאמר לו כן מפי הגבורה. ולא ידעתי איך יתפרש לפי זה אשר צבאו פתח אהל מועד. ואולי יאמר שהביאו הנשים הנדבה ההיא אל אהל משה שקראו אהל מועד, והוא עצמו קבל מהן על פי הדבור, כי אהל המשכן לא נעשה עדיין:

ואונקלוס תרגם דאתיאן לצלאה לתרע משכן זימנא, נוטים דבריו לדברי ר"א שאמר שהיו הנשים האלה עובדות ה', וסרו מתאות זה העולם, ונתנו מראותיהן נדבה, ובאות בכל יום ויום אל פתח אהל מועד להתפלל ולשמוע דברי המצות. ויתכן עוד שנאמר בדרך הפשט שעשה הכיור וכנו ממראות הנשים אשר באו מהן צבא גדול ונאספו אל פתח אהל מועד לתת מראותיהן בנדבת לבן, והיה נחשת המראות נחשת קלל ממורט ויפה מאד, ועל כן ייחד אותן מתחלה לכלי הזה, והנשים בראותן כן נאספות ובאות צבאות צבאות לתת כולן מראותיהן להעשות בהן כל הכיור וכנו. וגם נכון הוא שיתכוננו בכך מתחלה מפני ענין הסוטה, והן קבלו כן עליהם בשמחה והתנדבו לתת בו כל מראותיהן:

40. תהלים פרק קו פסוק טז, טז

(טז) ויקנאו למשה במחנה לאהרן קדוש ה':

41. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קי עמוד א

"ויקמו לפני משה, ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים" (במדבר טז) - מיחדים שבעדה. "קראי מועד" - שהיו יודעים לעבר שנים ולקבע קדשים. "אנשי שם" - שהיה להם שם בכל העולם. (שם) "וישמע משה ויפל על פניו", מה שמועה שמע? אמר רבי שמואל בר נחמני, אמר רבי יונתן, שחשדוהו באשת - איש, שנגמר, (תהלים קו) "ויקנאו למשה במחנה", אמר רבי שמואל בר יצחק, מלמד, שכל אחד ואחד קנא את אשתו ממה, שנגמר, (שמות לג) "וימשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה".

42. רש"י מסכת סנהדרין דף קי עמוד א

קנא לאשתו - אל (הסתר) [תסתר] עם משה, קנוי היינו התראה.

ונטה לו מחוץ למחנה - יצא מחוץ למחנה שלא יחשדוהו עוד.

43. ספר באר הגולה באר החמישי פרק ו ד"ה פרק אלו

פרק אלו מגלחין (מו"ק יח ב) ובמדרש תנחומא (קרח סימן י) "ויקנאו למשה במחנה" (תהלים קו, טז), מלמד שכל אחד ואחד קנא למשה מאשתו, דכתיב (במדבר טז, ד) "וישמע משה וגו'", מה שמועה שמע, שחשדוהו מאשת איש, עד כאן. ודבר זה הוא להם כקוץ בעיניהם, והם סתרי חכמה ותעלומה. ועם שהיה

ראוי מצד הענין בעצמו שלא לבאר דבר זה, ולגלות יותר ממה שגלו הם בעניין זה, מכל מקום כדי להראות לעין כל חכמתם בתורה, ובכל חכמה, יש לבאר המאמר הזה.

44. תורה תמימה הערות במדבר פרק טז הערה ו

ו) אינו מבואר איפה מרומז חשד זה במחלוקת זו, ואפשר לומר עפ"י מ"ש בסוטה ד' ב' כל המתגאה לסוף נכשל באשת איש, וקרח ועדתו הלינו על משה כי מתנשא הוא עליהם, וכמו שאמרנו ומדוע תתנשא וגו' כי תשתרר עלינו, וכדי לאמת דבריהם חשדוהו גם בעונש הבא לרגלי הגאווה, כמבואר. ואינו מבואר טעם הראיה מפסוק ומשה יקח את האהל וגו', איפה מרומז שכל אחד קנא את אשתו ממנו, וי"ל דסמך על סוף הפסוק והיה כל מבקש ה' יצא אל האהל, ובודאי הלכו גם הנשים לבקש גם הן דבר ה', וכמ"ש במדרשים דנשי המדבר צדקניות היו, וכדי להרעימו קנא כל אחד את אשתו כשהלכה אל משה אל האהל, להראות כי חשוד הוא אצלם בזה מפני גאותו לדעתם, כמבואר. ולכן לקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה כדי שיפול החשד, דמסתמא לא תלכנה יחידות אליו באין איש עמהן, והנה אף כי הפסוק הזה אינו כתוב בפרשה זו מ"מ דרשו כן דעכשיו במעשה קרח היה הדבר כן בעת שהיה יושב באהל:

45. במדבר פרשת פינחס פרק כח פסוק יא - טו, יא-טו

(יא) וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם תִּקְרְבוּ עֲלֶיהָ לְהָאֵלִים בְּגִיבְכֶם וְאֵלֵי אֶחָד פְּבַעִים בְּגִיבְשָׁנָה שְׂבַעַת תְּמִימִם:
(יב) וְשִׁלְשָׁה עֶשְׂרִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן לֶפֶר הָאֶחָד וּשְׁנַי עֶשְׂרִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן לֶפֶר הָאֶחָד:
(יג) וְעֶשְׂרֵן עֶשְׂרֵן סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן לֶפֶר הָאֶחָד עֲלֶיהָ רֵיחַ נִיחַח אֲשֶׁה לָהּ: (יד) וְנִסְפִיהֶם חֲצִי הַחֵיף יִהְיֶה לֶפֶר וְשִׁלִּישַׁת הַחֵיף לְאֵלֵי וּרְבִיעֵת הַחֵיף לִפְבַּשׁ יֵינן זֹאת עֲלֵת חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה:
(טו) וְשִׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְחֻטָּאת לָהּ' עַל-עֲלֵת הַתְּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְפוֹ: ס

46. רש"י במדבר פרשת פינחס פרק כח פסוק טו

ושעיר עזים וגו' - פל שיעירי המוספין באין לכפר על טמאת מקדש וקדשיו, הפל כמו שמפרש במסכת שבועות (דף ט'), ונשתנה שיעיר ראש חדש שנאמר בו "לה"; ללמדך שמכפר על שאין בו ידיעה לא בתחלה ולא בסוף — שאין מכיר בחטא אלא הקב"ה בלבד, ושאר השעירים למדין ממנו; ומדרשו באגדה, אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי על שמעטתי את הירח (חולין ס')

47. אלשיך על שמות פרשת ויקהל פרק לה פסוק כב

וראוי לשים לב מי אמר להם שהוא מאמר משה ולא דברי התורה. ועוד מהיכן גנבו השור והיכן טבחוהו או מכרוהו והיכן שלמו חמשה, כי שם הוא חמשה שוורים ופה אינו אפילו אחד כי אם חפצי זהב. אמנם הוקשה להם בכתוב למה היחל באנשים ויבואו כל איש כו', ואחר כך הזכיר הנשים, ואחר כך חזר אל האנשים כל נדיב לב הביאו כו'. ועוד למה מנה ארבעה נפרטים בשמותם חז ונזם כו', והאחרים כלל אותם בכלל כלי זהב. על כן גזרו אומר כי דבריו יתברך המה עד ויבואו האנשים על הנשים, וכונתו יתברך לשבח את הנשים שהקדימו לאנשים, כי הנשים באו מאליהן והאנשים באו עליהן ואחריהן, מה שאין כן בעגל כי האנשים נזדרזו לתת והנשים מאנו לתת. ובבוא משה וראה שהיה נמשך מזה קטיגוריא לאנשים, חזר להזכיר אותם ולפרט נדבתם. ואמר כל נדיב לב הביאו חז ונזם כו', לומר הלא מרובה היא מדת טובתם, כי שור אחד גנבו על ידי נזם אחד, והרי הביאו במקום הנזם שהוא השור שממנו נעשו חמשה כיוצא בו. והם הארבעה הנפרטים והחמישי שהוא עגיל נכלל בכלל כלי זהב, ועל שלא על הכל הביאו עגיל אלא כלים אחרים אמר דרך כלל כלי זהב. וענין הגנבה יוכן במאמרם ז"ל (שמות רבה מג ח) כי במעמד הר סיני היתה שכונה על ארבע חיות המרכבה וראו ישראל ארבעה פנים, פני אריה פני נשר פני שור פני אדם, ואותו שהוא פני שור תפסו ועשאוהו עבודה זרה. הנה דעתם שאת המלאך ההוא עשו אלוה, ואין ספק כי העובד את זולת ה' יתברך מתדבק בכח הטומאה, נמצאו כגנבים שהוא שגונבים את המלאך שנקרא פני שור וממשיכים אותו מקדושתו אל החצוניות, ועל ידי כן מתישין כחו מהשפע אשר לו מקדושתו יתברך. וזהו וטבחו, שהתשת הכח הוא מעין טביחה, או מכירה במה

שנותנים אחיזה שם אל החצונות. על כן חמשה בקר ישלם אל הקדושה לתקן את אשר עותו בקדושה בתשובה. ועל פי דרכינו ראינו אשר חסה תורה על כבוד ישראל. כי את הנזם הזכיר בין חח וטבעת, עם היות כי חח וטבעת קרובים זה בזרוע וזה באצבע והנזם באזן, אך למה שהוא אשר חטאו בו אין ראוי להתחיל בו, וגם לא להזכירו סמוך אל הכומז שהוא תכשיט נשים אשר לא רצו לתת נזמי זהבם וכדי בזיון והמה נתנו נזמי האף והחמה. על כן הבליעו בין חח וטבעת מפני הכבוד:

עוד אחשוב במאי דאפקיה קרא קדימת הנשים לאנשים בלשון ויבואו האנשים על הנשים ולא אמר אחר הנשים, וגם היה לו לומר ויביאו ולא ויבואו. אך הנה ידענו מרבתינו ז"ל (עי' תנחומא כי תשא יט) כי כשחטאו האנשים בעגל נעלו דלתותיהן ופירשו מהם באומרן כי נשתמדו וחזרו אחר התיקון ותשובה. וזה אחשוב נרמז בתורה מה שנפרדו במה שהפריד בין נזם לכומז לרמוז כי על עסק נזם זהבם נעלו דלתותיהן ויתפרדו עד שראו שתיקנו ויתנו ה' כנגד חמשה בקר, אז נזקקו להם. וזה רמז באומרו תדע למה ויבואו האנשים על הנשים על ידי שהביאו חח כו', זה נרמז נוסף על פשט הכתוב: